

Natəvan ABDULLA

Ən gözəl cənnət qəhqəhə çəkən, kitab oxuyan və rəqs edən qadınların yetişdirdiyi insanların cəmiyyətidir. Məncə, bu fikrimdə yerdən göyə qadar haqlıyam. Tez-tez belə bir cəmiyyət xəyal edirəm: qadınların yad nəzərlər altında əzilmədiyi, şüx davranıldığı, küçələrdə ürəkənd qəhqəhə çəkə bildiyi, ya şəhərin dizdə markazında, ya da hansısa kənddə körpəsinə qucağına alıb sümüyünə gözəl bir musiqinin havasına rəqs etdiyi bir cəmiyyət. Qadın azad qış kimi heç bir bədnəiyət, heç bir məkrli baxış olmadan, olsa da, başını dik tutub yaşadığı həyatın hüsbütünü ona aid olduğunu qavrayaraq əzilmədən, sinmədən, əyilmədən, rahat nəfəs ala biləcəyi cəmiyyət. İndi belə bir qadının qucağında böyüyən uşağı düşünün... Dünyada bundan gözəl, bundan utopik cəmiyyət ola bilərmi?

Biz mühafizəkar cəmiyyətin illərdən bəri miras qalan (özü də qara miras) standart qəliblərinin möhüllərini qayışdıraraq bizi buna doda-babalarımızdan qalan adət-ənənə deyirlər. Bunları qəlib adlandırmaq üçün belə yaranmağa başlayır. Mən də atamın adət-ənənə dediyi bu davranış şükkəllərini qəlib sayıram və onları qəbul etməyən gənə nəslin nümayəndəliyini.

İndi sizə bir də özümün danışacağam. Gözümü açandan doqquz nəfərlik böyük bir ailədə böyümüşəm. Biz buna külfət deyirik: omilər, bibilər, omilərin ailələri, nono, baba. Kimin ağzından çıxdığı, kimin dediyini unudduğum onlarla sığra var qulağımda. Məsələn, atam deyirdi ki, qız uşağı başsağası olar. Başım həmişə aşıyağıdır, atamın qızı olmalıydım. Anam deyirdi ki, mən futbol oynaya bilərəm, ayağdır. Mən də oynayırdım. Nonom deyirdi ki, bala, böyüyün süzündən çıxsan, sevir tapmazsan. Ömim, "Qız uşağı nodir, hərbi nodir" - deyirdi. Bibim tellorimə irad tutardı, "qız ki kəkil çıxardır, ver getsin". Bir müəllimin atama, "qızın təhsilini özünə dözür" - demədi - yaxşı cəyirəyən, gözünün odunu al". Evimizə qonaq gələn bir nəfərin sözü də hələ o vaxt qulağımda sığra olmuşdu: "Qız yükü düz yüküdü, bunlara çox oziyyət çökmo, ver getsin, so no qalan bax bu oğul bala olacaq". "Bax bu oğul bala" deyəndə qaradışımı göstərmirdi.

Uşaqlıqda elə də ağır gəlirdi bütün bu deyilənlər. Elə böyüməyə başladım, dizimin üstündən otok keçmə bilirdim, olmazdı, kiminsə nəfisi kəco bilirdi. Qolumun dırsoğund yuxarı hissəsini açıq qalmısa da ayaq sayılırdı atama görə. Sifilmizdə, kondoda yaşadım olan yad bir oğlanla no salamağa, no küçədə birlikdə uşqarıya, no də söhbət edə bilirdik. İşdir, et-

sok, mütləq no dənşdığımızı atamız bil-məliydi. Atam anamın bizo qarşı sort ol-mağımı istəyir, bizimlə yataqnaça yoldaşı kimi davranmamığı üçün tonbəhəyirdi. Çünki biz qız uşağı idik və böyükdə atamın balası olmaq yaman çətinləşirdi.

Böyükdə bir şeyi hiss edtim, son de-mə, bu illər ərzində milyon işiq ili uzaq-laşmışamımı atamdan - evdə olmadıqı günlərdə köynəyimi qovlayaraq yaldığım adəmdən. Şiltəliq, dəcəllik qanında var idi. Oynamağı, bərkənd güməyi, bodi ki-tablər oxumağı, oğlanlarla dostluq etməyi, idman komandalərində yer almağı, tadbir-lərdə çıxışlar etməyi, şeirlər yazmağı se-vidirdim. Hələ də sevirəm. Atam iso başımı

İntihardan öncəki qadın

İndi 26 yaşlı gənə bir qadınam. Maddi və mental baxımdan valideynlərimdən asılı deyiləm. İstediyim sənəti seçmişəm, sevdiyim insanla evlənmişəm. Ona hələ üstümdə söz haqqı vermirəm çox vaxt. Olmaz. Mən Tanrının bəxş etdiyi bu həyatı bu qədər çətinliklə sahiblənmə bilmişəm. Hər şeyə rəğmən, dəfələrlə intihar həddinə çatmağma, o sənəti, yalnız keçən günlərə rəğmən, bu dərddim desəm, onsuz da mənə anlamayacaqlar, qınayacaqlar, ayaqaltı edəcəklər, yaxşı budur, içimə atım, özüm həll edim, heç bir kışidən kömək almam ki, heç birinin boyunduruğı altına da düşməyim, düşüncələrimlə tək və başı dik həyatda qalacağam.

aşağı salıb dərslərini oxumağımı, diploma alıb çehizim üstünə qoyub əra getməyimi istəyirdi, deyosun. Buna görə evdə onu no çox osoblaşdırən də mən idim. Dünyada bu qədər gözəl şeylər var-kən, duvağı başıma keçirib tanımadığım yüzölürə adamın içində qol götürüb oynayıb, səhərisi gün də tanmadığımı bir kışid-nin paltarlarını ütüləmək... Yox, bəlkə, həkim, ya herbəi, jurnalist, yoxsa şair - hansı olacağımı bilmirdim, amma istədiyimi bə no olduğundan adım kimi ömün idim. Böyükdə sorğulamağa, sorğula-dıqca anlamağa başladım. Niyə başsağası almıyaq axı? Mən ki ayıb bir iş tutma-mışam. Həm də buludlara baxmağı, ətəfi müşahidə etməyi sevirəm, axı. Niyə oğ-lanlarla danışmaq, dostluq etmək olmaz? Axı qızlar bir-birinin qeybətini edəndə, mən oğlanlarla məşurlar, atlar, başqa ölkə-lər haqqında danışa bilirdim. Niyə tellor-im güzünü tökülməsi qadağan, çiyənlər-im üstündəyi köftə, dar paltar geyinmək ayıb olsun ki? Axı, mən Rahibə Tereza de-diyim və qaçanda bu otək ayaqlarına do-laşır. Sonra bir də də böyüdü. Niyə sevmək olmaz ki? Əgər mənəm bir insana aşiq olub şeir yazmağım oxlaqsızlıq, adba-ıranlıqda, əno niyə oğlanlar günde birini sevir və oxlaqsız da sayılırım? Mən niyə əgə kağızım ki? Yooox, mən elə Na-təvanam, balaca bir qızam, vallah baxın, ötdən və sümükdən, elə sizin kimi.

Anam tonbəh edirdi ki, özümüzi hamı-dan qoruyaq. Neco? Kimdən? Niyo? "So-no kimə niso deyəndə daşı götürüb vur topusino" - deyirdi atam. Niyo, axı? Bəlkə, yaxşı noso deyəcək? 21-ci əsrdə geyim-imiz və zəpəm ilə özümü cəmiyyətdəki oks cinsəndə qoruyalımsa, bu qədər iy-rənc bir dünyada yaşayırsınız, onda mənə bu dünyanı niyə rova bildiniz? Niyo do-ğuldum? Bu sualın da cavabını sonradan öyrəndim. Oğlan gözəlyərləmiş, mən gəlm-ışəm. Tərsiyo bax, o gün necə moys olduqlarını təsovvür edə bilirdim...

İndi 26 yaşlı gənə bir qadınam. Maddi və mental baxımdan valideynlərimdən asılı deyiləm. İstediyim sənəti seçmişəm,

Bu yazının bir məqsədi var. Dönüb geriye baxanda, ailəmlə mübarizə aparmağa sərf etdiyim enerjilə, buna görə itirdiyim vaxtla əslində no qədər xəyalımı reallaşdırma bələcəyimi fikirləşirəm hərdən. Fərqliyən əxlaqsızlıq olmadığımı, özümü daşla yox, qanun-qaydayla, ağılla-kamalla qoruya bildiyimi, bu həyatın mənim olduğumu, onların bir çixintısı yox, azad fərd olduğumu, gülüş-mün hesabətini onlara vermək məcburiyyətində olmadığımı, hansı sənəti seçəcəyimi, kiminlə evlənəcəyimi yalnız özümün qərar verə biləcəyimi, başqa bir ölkəyə yanmda kışi olmadan çixmaq kimi bir hüququm olduğumu onlara izah etməyə çalışmaq, hər ad-dımmda aldığım hər nəfəsin hesabətini vermək kimidir bu.

ri, mental olaraq başqalarının təsiri altında qaldıqları, əgə dəyərliyin başqalarının gözündən öçdükləri, başlarına gələn hadisə hər no olubsa, onu mühəkimə etmədən dinləyəcək, anlayacaq, yardım edəcək və-lidəyini etmədiyi üçün öldüklərini əmi-no. Başqa da yazmadım, amma hamı-mızın çox gözəl bildiyi bir çox səbəblər-dən dolay.

Mənə qayıtsaq, həyat şərtlərin çox çə-tin olduğu zamanlarda bəla, no valideynlə-rimdən, no də həyat yoldaşımdan maddi dəstək qəbul edirdim. Məni boyunduruq altında böyütdükləri o dişi kələ yox, on-la-rə bərabər hüquqlara sahib olan və bunun fərqinə varan, əgə ayaqlarının üstündə dur-maq bacaran bu cəmiyyətin fərdi olaraq görə bilmələri üçün. Amma valideynləri-min görüşünə gedəndə hələ də "abril" gey-dirimin, başsağası otururam, əz danşır, dişlərimə göstərməndə gülümsəyirəm. Çünki onların gözündəki qadın modeli bə-lədir. Mən də o modeli canlandırdım. Çünki onların sevgisini almağa ehtiyacım var. Valideyn sevgisi, dəstəyi olmadan bir heç kimi hiss etdiyim anları, hətta illəri çox yaşımam. O sevgini ala bilməyim üçün onların adət-ənənələrində, dədə-baba qaydalarına uyğun səkişlərdə fərsəllərinə çix-məyə şortdir. Çünki mən olduğum kimi qəbul etmək olar üçün məhz bu qəlibləş-məyə qaydalara görə çətin, bilirm.

İstədi oxucu, özümü bu qədər çılpaqlı-ğıyla sənə açmağmda tək məqsəd bu cə-miyyətdə bir qadın necə intihar həddinə gəldiyi, intihardan əvvəl illərlə nələ-rə məruz qaldığımı, bu qədər insanın içində necə yaldır, qarəsiz olduğumu bir zər-rə hiss etdiməkdir. Ümid edirm, hiss edim. Bir qadın ağıllı bir şəkildə azad olmasa içim elmə və valideyn sevgisinə ehtiyacı var. Bu əlkinin bütün qadınları yaraldır. Hamısının da yarıları bir-birinə bənzəyir. Mən o yarıları hiss edirdim - bəzilərin gözəlirdən, bəzilərinin istirik davranışlar-ından, bəzilərinin uşağımı vəhşicəsinə dəy-məyindən, bəzilərinin nataraz, oxlaqsız tu-tumlarından, bəzilərinin də özlərinə asdı-qların kəndirən boyunlarında buraxdığı iz-dən...

Yaralı qadın sağlam əzqə böyüdə bil-məz. Boyunduruq altında, toziyiq altında olan, gültünə belə senzura qoyulan qadın, savadsız, mütləqisiz qadın, təhili etmə qabiliyyəti korlaşdırılmış qadın, azad se-çim etməkdən məhrum buraxılmış qadın kimiçə hüzmü olar. Torpağa gömülmüş hüzmü içində basdırılmış və qədar əzrə-istək dətəndə qəzəblə, anlaşılmaz istərkiləyə əvəzlənir. Özünü açıq şəkildə ifadə edə bilmədiyi üçün hiyləgərliklə, dolanbəcəli, atməcəli ifadələrə müşahidə olunur. İndi də qadınlar - bu qadınların bətimdə, sonra da öz-çünə böyüyən kışi-kışilərinin tələyimi dü-şünün...